

ZBIORY OŚRODKA KARTA

1

WIADOMOŚCI AGENCJI INFORMACYJNEJ "SIS" 14.01.90
CZĘŚĆ PIERWSZA (godz.16.50)

INFORMACJE KRAJOWE

KRAKÓW. Podajemy niektóre uchwały Walnego Zebrania Delegatów NSZZ "Solidarność" Regionu Małopolska.

"NSZZ "S" Regionu Małopolska zobowiązuje nowe władze regionu do utrzymania delegatur w regionie, jako struktur pośrednich."

"Walne Zebranie Delegatów NSZZ "S" Regionu Małopolska zwraca się do nowych władz regionu o rozważenie możliwości utworzenia biura szkolenia dla członków komisji zakładowych pracujących w terenie, oraz do zorganizowania przy zarządzie regionu zespołu doradców prawno - ekonomicznych."

"Zarząd Regionu zwraca się do rządu o usunięcie z placówek dyplomatycznych osób skompromitowanych."

"NSZZ "S" Reg. Mał. zobowiązuje nowo wybrane władze Regionu do uznania za pierwszoplanowe zadanie, opiekę nad ludźmi, którzy przez całe życie uczciwie i rzetelnie pracowali, a teraz płacą cenę błędów i nadużyć poprzedniej władzy, która nie ponosi za to żadnych kosztów. Dlatego konieczne jest, aby związek określił granice ubóstwa, której przekroczenie nie będzie dla związku możliwe do zaakceptowania."

"Delegaci wyrażają zaniepokojenie, że za reformą finansową, mającą na celu zahamowanie inflacji, nie idą zmiany organizacyjne i personalne w resortach zajmujących się najważniejszymi gałęziami gospodarki. Delegaci oczekują, że członkowie rządu odpowiedzialni za ten stan rzeczy, przedstawią równie radykalny, jak w dziedzinie finansów, plan zmian. Równocześnie delegaci apelują do rządu o lepszą i bardziej precyzyjną informację o przewidywanych, rzeczywistych kosztach społecznych wprowadzanych reform."

"NSZZ "S" Reg. Małopolska zwraca się do nowych władz regionu, aby w tygodniku "Małopolska" prowadzić stałą rubrykę porad prawnych, zwłaszcza dt. prawa pracy."

"NSZZ "S" Reg. Małopolska rozumiejąc wszelkie konsekwencje jakie wynikają z wprowadzenia reformy gospodarczej, w tym nowych zasad gry rynkowej, wnioskuje, by nowe prezydium RKS wezwowało rząd do pilnego wprowadzenia w życie ustawy antymonopolowej. Wszechobecne monopole są obecnie źródłem nadmiernych, nieuzasadnionych podwyżek cen, które wywołują wzrastające oburzenie dużej części społeczeństwa."

"NSZZ "S" Reg. Małopolska zwraca się do parlamentu Rzeczypospolitej Polskiej o przyspieszenie prac legislacyjnych tak, aby wybory do samorządów terytorialnych odbyły się na wiosnę tego roku." [SIS]

INFORMACJE ZAGRANICZNE

WĘGRY

BUDAPESZT. 12.01. w wielu miastach odbywały się demonstracje potępiające sprzeczną z konstytucją działalność służb bezpieczeństwa. W Budapeszcie manifestacja odbywała się przed budynkiem MSW. Organizatorzy przekazali petycję ministrowi spraw wewnętrznych, Istvanov Horvathovi, w której żądają jego

natychmiastowej dymisji. /SIS-WAI/

BUDAPESZT. 12.01. na wiecu zorganizowanym przez Związek Młodych Demokratów (SzDSz), rzecznik Związku, Gabor Demszky, powiedział: "Proces zmiany systemu jest hamowany, a Węgierska Partia Socjalistyczna zajmuje się utrzymaniem kluczowych pozycji w rządzie, podczas gdy skompromitowała się węgierską aferą watergate" Janos Kis stwierdził, że nie do przyjęcia są ataki skierowane przeciw osobom, które przyczyniły się do wyświeatlenia afery watergate. Ataki te pochodzą od wysokich funkcjonariuszy służby bezpieczeństwa, którzy usiłują tuszować własny udział w aferze i bronią swych pozycji" /SIS-WAI/

BUDAPESZT. 13.01. w V dzielnicy Budapesztu, odbyła się druga tura wyborów uzupełniających do parlamentu. Spośród trzech kandydatów najwięcej, ponad 50% ważnych głosów, zdobył opozycyjny działacz Tomas Gaspar Miklos, kandydat Związku Wolnych Demokratów. W głosowaniu wzięło udział 42% uprawnionych. Przeprowadzona 13.12.89 pierwsza tura wyborów została unieważniona z powodu zbyt małej frekwencji. /SIS-WAI/

SZEGHALOM 13.01. odbyła się demonstracja zorganizowana przez związki zawodowe fabryki samochodów. Demonstranci protestowali przeciwko drastycznym podwyżkom cen żywności, zwiększeniu oprocentowania kredytów mieszkaniowych, przeciw systemowi podatkowemu, deficytowi w inwestycjach i planowanej na 1995 rok Wystawie Światowej. Domagali się pociągnięcia do moralnej i finansowej odpowiedzialności winnych obecnej sytuacji gospodarczej kraju. Zapowiedzieli także, że zainicjują ogólnokrajowy ruch protestacyjny przeciw prowadzonej polityce gospodarczej. /SIS-WAI/

BUDAPESZT. 13.01. zakończył oficjalną wizytę na Węgrzech minister spraw zagranicznych Czechosłowacji J. Dienstbier. W czasie rozmów z szefem węgierskiej dyplomacji, Gyulą Hornem, poruszano temat dwustronnych stosunków, ze szczególnym uwzględnieniem problemu mniejszości narodowościowych. Z inicjatywy strony węgierskiej na nowo podjęto rozmowy o modyfikacji umowy dotyczącej budowy elektrowni wodnej na Dunaju, Bos-Nagymaros. Strona czechosłowacka podjęła decyzję o przerwaniu prac budowlanych. Obydwaj ministrowie zapowiedzieli likwidowanie białych plam z historii dotyczącej obydwu narodów. /SIS-WAI/

BUDAPESZT. Obradujący po raz pierwszy komitet centralny NSMP zapowiedział, że 27.01. partia komunistyczna zbierze się na swym kongresie, który będzie kontynuacją 14 zjazdu partii. Zrzeszający 82 tys. członków komunistów zamierzają wziąć udział w marcowych wyborach parlamentarnych i mają nadzieję na utworzenie silnego, lewicowego stronnictwa w parlamencie. /SIS-WAI/

WIADOMOŚCI AGENCJI INFORMACYJNEJ "SIS" 14.01.90
CZĘŚĆ DRUGA (godz.18.20)

INFORMACJE KRAJOWE

WARSZAWA. Oświadczenie Tymczasowego Komitetu Krajowego Polskiej Partii Socjalistycznej zatwierdzone na posiedzeniu w dniu 14.01.
"Oświadczenie w sprawie zmian własnościowych w sektorze państwowym i pracowniczego współzarządzania. 1.Konieczne jest dokonanie realnej wyceny majątku narodowego przed wprowadzaniem jakichkolwiek przekształceń własnościowych. 2.Niezależnie od formy przekształceń własnościowych (akcjonariat pracowniczy, własność samorządowa, spółka akcyjna, sprzedaż przedsiębiorstwu zagranicznemu itp.) przekazywana własność państwowa powinna być w stu procentach sprzedawana, w wypadku sprzedaży ratalnej kwota powinna być indeksowana. 3.Kwoty powstałe ze sprzedaży majątku narodowego powinny w pierwszej kolejności być przeznaczone na restrukturyzację zatrudnienia, ewentualnie zasiłki dla bezrobotnych(w wypadku braku w budżecie), w drugiej kolejności na celowy fundusz rządowy, przeznaczony na tworzenie nowych miejsc pracy poprzez inwestycje. 4.Konieczne jest doprowadzenie do równoprawności sektorów gospodarczych w zakresie prawnym, finansowym i zaopatrzeniowym. 5.Konieczne jest uproszczenie struktur zarządzania w sektorze państwowym w drodze likwidacji struktur pośrednich, uproszczenia systemu kontroli i księgowości. 6.W sektorze państwowym należy dążyć do rozwoju samorządu pracowniczego, jako najlepszej formy współzarządzania pracowników zakładem. 7.PPS zdaje sobie sprawę ze zubożenia świata pracy w chwili obecnej, jednakże, ze względu na łączenie w sobie formy współzarządzania i udziału w zyskach, będzie popierała akcjonariat pracowniczy i własność samorządowa. 8.W obliczu strukturalnych zmian własnościowych PPS dążyć będzie do stworzenia warunków prawnych dla zaistnienia współzarządzania pracowniczego w zakładach prywatnych zatrudniających ponad 50 osób na jedną zmianę. Rady nadzorcze powinny się składać z akcjonariuszy i pracowników, w proporcji 2 do 1." (SIS)

KRAKÓW. 14.01. rozpoczęła działalność pierwsza w Polsce prywatna rozgłośnia radiowa. Rozgłośnia retransmitować będzie francuski program muzyczny, ponieważ, ze względu na ograniczenia prawne, nie może opracowywać i emitować własnych audycji. (SIS)

WIADOMOŚCI AGENCJI INFORMACYJNEJ "SIS" 14.01.90
CZĘŚĆ TRZECIA

INFORMACJE KRAJOWE

ŁÓDŹ. 13-14.01. Z prawie godzinny opóźnieniem rozpoczęła się w sobotę 13.01, o godzinie 11.00 Tura Wyborcza II-go Walnego Zebrania Delegatów NSZZ "Solidarność" Ziemi Łódzkiej, na której miano wybrać władze regionalne oraz delegatów na zjazd krajowy. Obecnych na zebraniu 435 z 503 delegatów reprezentowało około 55.000 członków (1/10 stanu na rok 1981) z około 600 komisji zakładowych należących do trzech łódzkich struktur Solidarności, Regionalnego Komitetu Organizacyjnego (RKO), Zarządu Regionu (ZR) oraz porozumienia komisji zakładowych, tak zwanych "Poziomek". Zebranie rozpoczęło się właśnie odczytaniem sprawozdań z działalności tych struktur. Pełniący obowiązki przewodniczącego RKO, Wiesław Juszcak, przedstawił krótkie sprawozdanie z ostatniego miesiąca, przeprasząc za brak pełnego sprawozdania, spowodowany chorobą i nieobecnością byłego przewodniczącego RKO Ryszarda Kostrzewy. Podobnie krótkie było sprawozdanie z działalności "Poziomek". Obszerniej natomiast przedstawił Andrzej Słowik działalność Zarządu Regionu. Jedynie jemu zadawano pytania. Dotyczyły one głównie stosunku ZR w różnych sytuacjach do RKO, do wyborów do władz lokalnych. Następnie odczytano sprawozdania komisji rewizyjnych. Odrzucono wniosek o powołanie nowej komisji rewizyjnej przed wyborem władz regionalnych. W sprawozdaniu komisji rewizyjnej RKO wyszedł na jaw ogólny bałagan finansowy, szczególnie w kolportażu, oraz brak pokrycia na pewne wydane sumy. Do sprawozdania finansowego ZR i "Poziomek" nie zgłaszano większych zastrzeżeń. Kolejnym etapem obrad było ostateczne ustalenie list kandydatów do zarządu i do komisji rewizyjnej. M.in. w ostatniej chwili zgłosił swoją kandydaturę do zarządu Andrzej Słowik. Udzielono wszystkim strukturom i komisjom absolutorium, wybrano 32-osobową komisję skrutacyjną i ogłoszono kolejną przerwę. O godzinie 16.30 rozpoczęło się przesłuchanie trzech kandydatów na przewodniczącego regionu. Jako pierwszy wystąpił Aleksander Aniołczyk, kandydat "Poziomek", sekretarz komisji zakładowej w łódzkiej "Elcie". Pytania dotyczyły głównie spraw związkowych, gospodarczych i związanych z nomenklaturą. Na pytanie dlaczego kandyduje, odpowiedział, że chce stanąć między dwoma wrogami, aby w ten sposób przyczynić się do zjednoczenia Solidarności Ziemi Łódzkiej. Przedstawił w swoich odpowiedziach program ściśle związkowy, odsyłając większość problemów politycznych do sejmu i rządu. O 18.10 przyszła kolej na Andrzeja Słowika. Na pytania o program i działalność związku odpowiedział iż z zadowoleniem stwierdza, że związek wraca do związkowości, a odstepuje od polityki. "W sprawach związkowych z Wałęsą nie mam problemu, do swoich pomysłów politycznych Wałęsa powinien związek sam przekonywać." Związek ma się jego zdaniem utrzymywać wyłącznie ze zminimalizowanych składek, dążyć do akcjonariatu pracowniczego, wszędzie stać na straży interesów pracowników i trzymać się z daleka od nie związkowych spraw. Na pytania o przynależność do partii w latach 77-81, stwierdził, że wstąpił z pobudek ideowych, a wystąpił kiedy partia się pod tym względem nie sprawdziła. O swoim udziale w kontrowersyjnym strajku kolejarzy łódzkich w 89r, powiedział iż poparł strajkujących moralnie, doprowadził ich do premiera Mazowieckiego i nic więcej. O swoim poparciu dla łódzkich kontrkandydatów względem tych z listy solidarnościowej w wyborach do sejmu, stwierdził iż jego kampania zakończyła się pół-sukcesem. Wiele pytań dotyczyło przynależności Andrzeja Słowika do Porozumienia na Rzecz Przeprowadzenia Demokratycznych Wyborów do

NSZZ "Solidarność" i do grupy roboczej. Z Porozumienia wystąpił po spotkaniu w Bytomiu, na którym chciano powołać alternatywne władze Solidarności. Zkonfrontowany z cytatem z oświadczenie grupy roboczej z 10-go czerwca 1989, o całkowitej inności związku zalegalizowanego wynikiem okrągłego stołu od Solidarności z lat 80-81, odczytanym z teleksu przez Wiesława Juszcza, Andrzej Słowik odparł, że musi sprawdzić w oficjalnych dokumentach ponieważ teleksom nie wierzy. Wiele emocji wzbudziła wymiana zdań na temat spotkania Andrzeja Słowika z Lechem Wałęsą 11.01. Gdańsku. Słowik zaprzeczył, jakoby godzinami czekał pod drzwiami i przeforsował to spotkanie, co jego zdaniem również dementowały zdjęcia z tego spotkania, które zademonstrował zebrany. Odczytanie przez obserwatora zebrania, członka Krajowej Komisji ds. Wyborów, Stanisława Węglarza, wypowiedzi Lecha Wałęsy na ten temat: "11 stycznia przyjałem Andrzeja Słowika na jego usilną prośbę, jako jednego z kandydatów na przewodniczącego zarządu regionalnego" i dalej, "ostre, istniejące różnice programowe między nami pozostaną i mając w pamięci jego dotychczasowe działania widzę trudności w dalszej współpracy", sprowokowały jednego delegata do rozpaczliwego okrzyku "kto tutaj kłamie, w końcu?". I na tym zakończyło się o 20.58 przesłuchanie Andrzeja Słowika, a rozpoczęło przepytanie ostatniego kandydata, Janusza Tomaszewskiego, przewodniczącego Pabianickiej Solidarności oraz wiceprzewodniczącego Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego "Solidarność". Ze względu na stosunkowo niedawne pojawienie się Tomaszewskiego jako kandydata, zadawano mu wiele pytań odnośnie programu związkowego. Podkreślił konieczność dobrego przepływu informacji wewnątrz związku, wydawania regionalnej gazety związkowej, zbudowania silnej kadry i szkoleń związkowych. Nie widział przeszkód w połączeniu roli przewodniczącego z "honorowym" stanowiskiem w Komitecie Obywatelskim. Jego doświadczenie w doprowadzeniu do porozumienia między RKO, ZR i "Poziomkami" w Fabianicach pragnąłby wykorzystać do zjednoczenia Solidarności całej Ziemi Łódzkiej. O 22.16, po prawie sześciu godzinach, przesłuchania kandydatów się zakończyły i przystąpiono do pierwszej tury wyborów. Po dość długich debatach, jak ją zorganizować, oddano ostatecznie 434 ważne głosy: 31 na Aniołczyka, 198 na Słowika, 205 na Tomaszewskiego. Nikt nie uzyskał wymaganej większości, do drugiej tury przeszli Słowik i Tomaszewski. Wtedy prezydium zdecydowało o przegłosowaniu kilku uchwał: o przekazaniu majątków RKO i ZR do dyspozycji nowego Zarządu Regionu i szybkim powołaniu komisji dla załatwienia tej sprawy, a także o zakończeniu kadencji obu struktur z dniem 14.01.1990, i o konieczności uregulowania otwartych jeszcze spraw finansowych RKO. Tuż przed przystąpieniem do drugiej tury, o głos poprosił Aleksander Aniołczyk. Powiedział, iż nie sugerował swoim wyborcom jak mają głosować w drugiej turze, dodając iż jego zdaniem obie kandydaty zapowiadają ostre konflikty w regionie. W drugiej turze żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej ilości głosów, Słowik - 212, Tomaszewski - 210. Trzecia tura, już przy dużym napięciu została unieważniona, ponieważ oddano o jeden głos więcej niż ilość mandatów. Wniosek o przerwanie głosowania i zebrania został jednak wielką przewagą głosów odrzucony. Czwarta tura zakończyła się o 8.10 rano. Zwyciężył Andrzej Słowik, uzyskując 215 głosów, to jest o jeden więcej niż wymagane 50%. Jego kontrkandydat Tomaszewski otrzymał 210 głosów. W krótkim wystąpieniu do zebranych Andrzej Słowik zaprosił wszystkich działaczy, a specjalnie swoich przeciwników do współpracy z nim przy zjednoczeniu związku. Poproszony przez niego o wypowiedź Janusz Tomaszewski pogratulował mu zwycięstwa i życzył powodzenia. Na gorącą prośbę Krzysztofa Dowgiałło, członka Krajowej Komisji ds. Wyborów, wyczerpani delegaci przystąpili jeszcze do wyboru zarządu regionu,

komisji rewizyjnej i delegatów na zjazd krajowy. Zebranie przed zakończeniem głosowania opuściło nie tylko wielu delegatów, ale także przewodniczący komisji skrutacyjnej. Dopiero we wtorek 16-go stycznia komisja będzie liczyła głosy. W odczuciu wielu delegatów zebranie, które trwało prawie 24 godziny, zakończyło się nie tylko bez zarządu, ale także bez wielkich perspektyw na zjednoczenie związku w regionie. (SIS)

INFORMACJE ZAGRANICZNE

CZECHOSŁOWACJA

PRAGA. W dniach 13 -14.01 w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Pradze odbyło się pierwsze spotkanie czechosłowackiej części Solidarności Polsko - Czechosłowackiej. Wzięło w niej udział 70 czechosłowackich aktywistów tego niezależnego ruchu i około 20 gości z Polski. Krótce uczestniczył w nim również członek SPCz, Vaclav Havel. Przybyli również inni zaproszeni goście: A. Michnik, Z. Janas, M. Jasiński, K. Schwarzenberg - przewodniczący Międzynarodowej Federacji Helsińskiej, E. Lederer i ksiądz V. Malý. Kolejny gość, minister spraw zagranicznych J. Dienstbier, poinformował zebranych o swych niedawnych obradach z ministrem Skubiszewskim w Warszawie, przede wszystkim, odnośnie przepisów obowiązujących w ruchu turystycznym między Polską a Czechosłowacją. Kwestia ta stała się przedmiotem obszernej dyskusji. Uczestnicy spotkania zdecydowali, że ruch będzie istniał nadal jako inicjatywa niezależna, która w nowych warunkach społecznych rozszerzy swą działalność i będzie ją rozwijać w innych kierunkach niż dotychczas. Wybrano rzeczników czechosłowackiej części SPCz, którzy będą koordynować tę działalność. Zostali nimi: D. Fajtlowa (Pec pod Śnieżką), E. Meissnerowa (Praga działaczka Niezależnego Ośrodka Frasowego i red. czasopisma Revolver5 revue), A. Pinos (Brno), J. Piskor (Ostrava), J. Puci (który SPCz będzie propagował na Słowacji) i V. Sebek (Praga). Zarezerwowano dwa miejsca dla rzeczników spośród aktywistów Czeskiego Cieszyna i Zlina. Kolejnym istotnym tematem dyskusji były tematy ekologiczne. Uczestnicy spotkania ustalili również, że będą dążyć do przyspieszenia wydania słowników czesko - polskiego i polsko - czeskiego. Stwierdzili też, że popierają projekt utworzenia komisji historyków czeskich, którzy zbadają okoliczności niezrealizowanej interwencji armii czechosłowackiej w Polsce w latach 80-tych. SPCz zamierza propagować swą działalność wszelkimi dostępnymi środkami. Uczestnicy spotkania zajęli też stanowisko wobec aktualnej sytuacji w Albanii, która jest jedną z ostatnich przeszkód faktycznej solidarności wszystkich narodów europejskich. SPCz pozostaje otwarta dla wszystkich, którzy chcą uczestniczyć w jej pracy. Podstawowym celem tego ruchu miałyby być likwidacja uprzedzeń po obu stronach wspólnej granicy. Realizując ten cel, uczestnicy zdecydowali zorganizować podobne spotkanie w Polsce, w Kłodzku, w dniach 3-4.03.1990 r. (SIS-WAI)

PRAGA. 14.01. odbyła się konferencja prasowa Solidarności Polsko Czechosłowackiej, na której wypowiedzieli się ustępujący rzecznicy czechosłowackiej części tego ruchu i jego nowi rzecznicy oraz goście z Polski. Mirosław Jasiński oświadczył, że bezpośrednio po zakończeniu spotkania SPCz odbyły się krótkie obrady przybyłych aktywistów z Polski, podczas których wybrano nowych rzeczników polskiej części ruchu. Nowymi polskimi rzecznikami wybrano: Jerzego Kronholdta (Cieszyn), Arkadiusza Miodońskiego (Kraków), Wacława Martinowskiego (Ziemia Kłodzka) i Janusza Okrzesika (Bielsko Biala). (SIS-WAI)

WIADOMOŚCI AGENCJI INFORMACYJNEJ "SIS" 14.01.90
CZĘŚĆ CZWARTA (godz.21.30)

INFORMACJE ZAGRANICZNE

CZECHOSŁOWACJA

PRAGA. 13-14.01. w Pradze odbyła się konferencja konserwatystów na temat Europy Środkowej pod przewodnictwem brytyjskiego posła konserwatywnego Angusa Cargilla. Organizatorami byli Instytut ds. Kultury i Polityki Środkowoeuropejskiej oraz Koło Czeskiej Unii Paneuropejskiej. Podczas konferencji omawiano sześć tematów: 1.Gospodarka rynkowa i pomoc Europie Środkowej. 2.Koniec totalitaryzmu i przyszłość Europy Środkowej. 3.Polityka i etyka. 4.Formułowanie pojęć. 5.Końcowa faza socjalizmu. 5.Konserwatyzm w Europie Środkowej. W konferencji wzięło udział około stu osób z Austrii, RFN, Anglii, Polski, Węgier, Jugosławii, Belgii i Czechosłowacji. (SIS-WAI)

PRAGA. 14.01. Pięciu członków Międzynarodowej Partii Radykalnej, przesłało 6.01. z Rady Federalnej, która odbywała się w Rzymie, list do prezydenta Czechosłowacji i Zgromadzenia Federalnego, w którym żądają zniesienia kary śmierci w tym kraju. Dla poparcia tych żądań jeden z członków tej partii, John Bok, rozpoczął 11.01. głodówkę, do której przyłączają się kolejno dalsi obywatele Czechosłowacji. Akcję tę poprą też członkowie MPR z innych krajów europejskich, którzy 16.01. pragną przekazać ambasadom czechosłowackim listy w duchu wspomnianego żądania, a w ciągu następnych dni zamierzają kontynuować głodówkę solidarnościową. MPR organizuje 18.01. przed Zgromadzeniem Federalnym CSRS i na Zamku Praskim, demonstracje przeciw karze śmierci. (SIS-WAI)

PRAGA. 13.01. aktywiści Niezależnego Stowarzyszenia Pokojowego i sygnotariusze Karty 77: Hana Honcerova, Jan Chudomel i Ruth Sormova przesłali list Alexandrowi Dubcekowi, w którym poddają pod wątpliwość słuszność przyznania mu przez Parlament Europejski, nagrody im Andreja Sacharowa. W liście zarzucają Dubcekowi, iż jeszcze do niedawna nie wyraził on poparcia ludziom "którzy minionie lata poświęcili działalności, za którą pan ma być właśnie nagrodzony", ludziom którzy zawsze "stali po stronie prawdy i odważnie starali się ją pokazać". (SIS-WAI)